

Ny rapport: "Analyse af behovet for græsning og høslæt på beskyttede naturarealer"

Rapporten sætter fokus på naturplejebehovet på danske naturarealer. Rapporten synliggør et omfattende behov for græssende dyr og ny viden om fornuftig og mulig sammenbinding af arealer samt om målrettet naturpleje.

Den Europæiske Union ved Den Europæiske Fond for Udvikling af Landdistrikter og Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri har deltaget i finansieringen af projektet.

Promilleafgiftsfonden for landbrug

Indhold:

- [Rapportens væsentligste konklusioner](#)
- [Formålet med rapporten](#)
- [Resultater](#)
- [Fordelingen af arealstørrelser uden og ved sammenknytning af arealerne](#)
- [Forbehold og væsentlige bemærkninger](#)
- [Helårsgræsning](#)
- [Inddragelse af intensive græsarealer](#)
- [Naturmål og incitament](#)
- [Høslæt](#)
- [Konklusion](#)

Rapportens væsentligste konklusioner

Det er vurderet, at tilgroning, som følge af manglende græsning, hører til de største trusler mod den biologiske mangfoldighed i Danmark i dag, og der er behov for en målrettet indsats for at genoprette og bevare en gunstig naturtilstand.

Det plejkrævende naturareal er på 342.000 ha fordelt på 133.000 ha inden for - og 208.000 ha uden for Natura 2000 områder. Heraf er det vurderet, at der er behov for græsning på 131.000 ha og kombineret græsning og høslæt på 45.000 ha med § 3 beskyttet natur. Det vurderes, at plejen kan foretages med høslæt alene på 150.000 ha (visse mosearealer er undtaget).

Læs hele [rapporten](#).

[Til top](#)

Formålet med rapporten

Rapporten er resultatet af en delopgave i projektet "GRØN OMSTILLING – naturpleje tænkt ind i landbrugsdrift", der er et samarbejdsprojekt mellem Naturstyrelsen, NaturErhvervstyrelsen, Landbrug og Fødevarer, og Aage V. Jensens Naturfond.

I rapporten er der givet en vurdering af naturplejebehovet på en række § 3-beskyttede naturtyper ud fra eksisterende viden og tilgængelige data. Der er foretaget en beregning af, hvor store arealer i ekstensiv landbrugsmæssig drift, der ligger i umiddelbar tilknytning til de beskyttede naturarealer, og dermed kan indgå i en samlet forvaltning med den beskyttede natur. Dette er undersøgt ud fra den antagelse, at det vil øge landbrugerens incitament til at udføre naturpleje, hvis der er tale om større sammenhængende arealer.

Udgangspunktet i rapporten er, at græsning generelt foretrækkes på arealer med god til høj naturtilstand og struktur, hvorimod høslæt generelt er en egnet plejeform på arealer med ringere naturtilstand og ofte også problemer med højt næringsstofindhold.

I rapporten er følgende spørgsmål søgt besvaret:

1. Hvor stort er det samlede areal med plejkrævende § 3-beskyttet natur og tilgræssende arealer, der er i ekstensiv landbrugsmæssig drift?
2. Hvor stor en andel af den plejkrævende § 3-beskyttede natur bør græsses, plejes ved høslæt og plejes med en kombination af disse metoder?
3. Hvor mange dyreenheder er der behov for på de arealer, der bør græsses?
4. Hvor stor er biomasseproduktionen på de arealer, der kan plejes ved høslæt?

[Til top](#)

Resultater

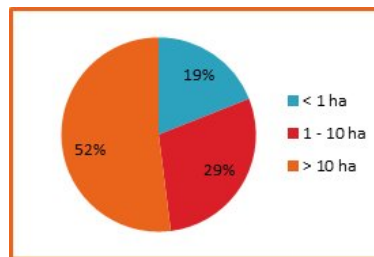
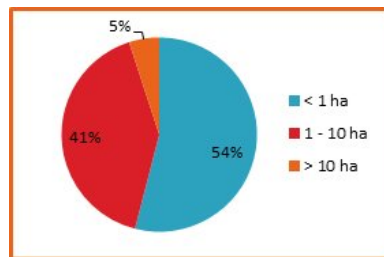
Plejkrævende areal	
Plejkrævende naturareal*	
Inden for natura 2000 – områderne ca.	133.000 ha
Uden for natura 2000 – områderne ca.	208.000 ha
I alt ca.	342.000 ha
Plejkrævende natur og ekstensive græsarealer**	
Inden for natura 2000 – områderne ca.	141.000 ha
Uden for natura 2000 – områderne ca.	284.000 ha
I alt ca.	426.084 ha
Plejkrævende natur, ekstensive og intensive græsarealer*	
Inden for natura 2000 – områderne ca.	150.000 ha
Uden for natura 2000 – områderne ca.	452.000 ha
I alt ca.	603.000 ha

* Naturareal er det § 3-beskyttede naturareal. Ekstensive og intensive, dækker over hhv. permanente græsarealer, miljøgræs samt natur- og naturlignende arealer; og primært græs i rotation.

** I nær tilknytning til naturarealet

[Til top](#)

Fordelingen af arealstørrelser uden og ved sammenknytning af arealerne

Figur 1. Fordeling af arealstørrelser uden sammenknytning af arealer. **Figur 2.** Fordeling af arealstørrelser ved sammenknytning af arealer.

Fordelingen af plejemetoder på naturarealerne	
Plejekrævende naturareal	
Græsning ca.	131.000 ha
Kombineret græsning og høslæt ca.	45.000 ha
Høslæt ca.	150.000 ha
Plejekrævende natur, ekstensive og intensive græsarealer*	
Græsning ca.	213.000 ha
Kombineret græsning og høslæt ca.	83.000 ha
Høslæt ca.	275.000 ha

* I nær tilknytning til naturarealet

Det samlede areal med behov for græsning eller græsning i kombination med høslæt på de egentlige § 3 beskyttede naturarealer er således 176.000 ha. For moserne udgøres 20.000 ha af det plejekrævende areal af så våde og lavproduktive arealer, eller af så græsningsfølsomme arealer, at de som udgangspunkt ikke er afhængige af pleje i form af græsning eller høslæt. Nogle af disse kan med fordel indgå i store sammenhængende naturområder, men vil i praksis ikke bidrage med væsentlig biomasse til de græssende dyr.

Behovet for græssende dyr	
Helårsgræsning, græssende dyr, ekstensive racer	
Behov, naturarealer	10.000 – 19.000 DE
Behov, ekstensive og intensive græsarealer*	71.000 DE
Sæsonafgræsning, græssende dyr, ekstensive racer	
Behov, naturarealer	80.000 - 125.000 DE
Behov, ekstensive og intensive græsarealer*	140.000 DE
Sæsonafgræsning, græssende dyr, intensive racer	
Behov, naturarealer	96.000 – 155.000 DE
Behov, ekstensive græsarealer og intensive græsarealer*	245.000 DE

* I nær tilknytning til naturarealet

Det er værd at bemærke, at der er en ganske stor forskel i antal græssende dyr, afhængig af om der er tale om helårsgræsning eller sæsongræsning, hvorimod der kræves endog rigtig mange dyr, hvis pleje skal udføres som sæsongræsning med intensive racer.

I 2009 var den samlede danske ammekvægbestand på ca. 82.000 DE græsningsdyr, hvoraf 15 % er ekstensive racer, der egner sig til helårsgræsning.

Mulig høst af biomasse	
Udbytte i tørstof	
Naturarealer	236.000 – 366.000 t
Ekstensive græsarealer*	210.000 t
Intensive græsarealer*	666.000 t

* I nær tilknytning til naturarealet.

[Til top](#)

Forbehold og væsentlige bemærkninger

Både græsning og høslæt er traditionelle landbrugsdriftsformer, og landbruget har både dyr, maskiner og praktisk erfaring, ligesom en ikke uvæsentlig del af de plejekrævende arealer ejes af landmændene. Landbruget kan derfor få en central rolle i løsning af udfordringen med at sikre eller øge biodiversiteten.

Videncentret har medvirket til udarbejdelse af dele af rapporten, og vi præsenterer herunder nogle bemærkninger fra arbejdet og til den endelige rapport.

Rapportens resultater er begrænset af eksisterende viden på området og usikkerhederne i det eksisterende datagrundlag. Det er derfor væsentligt, at resultaterne fortolkes med netop disse forbehold, og evt. at der i højere grad sikres mere viden på området.

I opgørelsen af naturarealerne er der ikke taget højde for ejerforhold. Sammenknytning af arealer under forskellige ejere er vanskelig at praktisere med de nuværende støtteordninger, skatteregler og lignende praktiske hensyn. Jordfordeling bør i langt højere grad inddrages som et brugbart værktøj i forbindelse med optimering og sammenbinding af naturarealer.

[Til top](#)

Helårsgræsning

Skal der etableres helårsgræsning, er det vigtigt, at der tages hensyn til dyrenes velfærd således, at der er sikkerhed for føde, tørt liggeleje og ly i vinterhalvåret.

Hensynet til dyrevelfærd vejer tungt i lovgivning, forvaltning, landbrugserhvervet og hos den almindelige danske befolkning. Hensynet til dyrene skal altid gå forud for hensynet til plejen af arealerne.

Fødevareøkonomisk institut har i en analyse af omkostninger ved naturpleje, vurderet, at helårsgræsning er den mest rentable form for naturpleje. For sæsongræsning viser analysen væsentlige driftsøkonomiske underskud. Derfor er det interessant, at plejeindsatsen kan udføres med et væsentligt lavere antal dyr, hvis der udføres helårsgræsning.

Tilskudsfordring tillades sjældent på naturarealer af hensyn til arealernes næringsstofbalancer. Tørre somre og kolde snefyldte vintre kan dog have stor negativ betydning for dyrenes velfærd. For at sikre helårsafgræsningen bør det undersøges nærmere, under hvilke forudsætninger tilskudsfordring kan tillades, uden det får væsentlige negative konsekvenser for naturen.

Det er værd at bemærke, at græsning med tunge højtydende racer med sæsonafgræsning kræver væsentligt flere dyr for at udføre den samme pleje. Ligeledes vurderes det, at de tunge dyr på visse arealer kan have negative konsekvenser for naturen.

[Til top](#)

Inddragelse af intensive græsarealer

Intensive græsarealer kan være højværdiarealer, der er centrale i landbrugets drift. Det kan derfor være meget omkostningstungt og behæftet med ikke uvæsentlige gener for erhvervet i større eller mindre grad at inddrage disse arealer til naturformål. Ved helårsgræsning kan det dog være helt afgørende, at dyrene har adgang til højereliggende og tørre arealer. Bl.a. derfor kan det i visse tilfælde være aktuelt at inddrage nærliggende mere intensive græsarealer i naturplejen.

[Til top](#)

Naturmål og incitament

Rapporten synliggør, at den optimale pleje af arealer er meget afhængig af de lokale forhold. Det tydeliggøres, at der i langt højere grad er behov for tilpasning af støtteordning og rådgiverstruktur, der tager udgangspunkt i plejebehov og driftskrav på de enkelte naturtyper og arealer. Det er meget vigtigt at kontrollen af naturplejen lægges på aktiviteterne og ikke på resultatet, ligesom kontrollen bør tilpasses de faglige plejebehov. Vegetationens næringsstofindhold, vækst og udvikling er meget afhængig af klima og potentialet for afgræsning, og effekten af afgræsningen kan således variere betydeligt fra år til år.

Det vurderes ligeledes at være nødvendigt at efteruddanne rådgivere, facilitere rådgivningen og sikre erfaringsudveksling mellem landbrugere.

Det er også værd at bemærke, at der fortsat mangler en del viden om naturens tilstand, målrettet pleje og effekterne af plejen.

[Til top](#)

Høslæt

Der mangler meget viden om udbytniveau samt omkostninger og indtægter forbundet med driften og udbytter til biomasseproduktion. Det er i beregningerne forudsat, at der anvendes større moderne maskiner til høslæt. Den form for moderne høslæt kan ikke anvendes på mere sårbare arealer, hvorfor der skal bruges relativt flere dyr.

Der er ikke foretaget en vurdering af effekter ved høslæt med lettere materiel.

[Til top](#)

Konklusion

Rapporten synliggør et omfattende behov for græssende dyr og ny viden om fornuftig og mulig sammenbinding af arealer, samt om målrettet naturpleje.

Manglende viden, interesse, økonomi, dyrevelfærd, støtteordninger og kontrolforanstaltninger, arrondering, teknik og lovgivning udgør i dag væsentlige barrierer for, at der ikke er flere landmænd, der udfører naturpleje. Samtidigt er de eksisterende dyrehold med græsningsegnede dyr meget små.

Det er meget vigtigt, at disse barrierer reduceres, hvis opgaven med at genoprette eller bevare en gunstig naturtilstand skal lykkes. Der er vigtigt, at der sættes ind nu, mens der fortsat er ammekvægproduktioner og erfaring med ekstensive racer. På baggrund af rapportens konklusioner bør der arbejdes videre med at udvikle positive incitamentstrukturer for afgræsning. Der bør være et særligt fokus på mulighederne for helårsgræsning.

[Til top](#)